

BRANKO KURELEC

1935. – 1999.

ZAGREB, 2001.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA - SVEZAK 100

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA - SVEZAK 100

ISBN 953-154-494-8

ISSN 1330-0865

Uredio
Akademik MILAN MEŠTROV

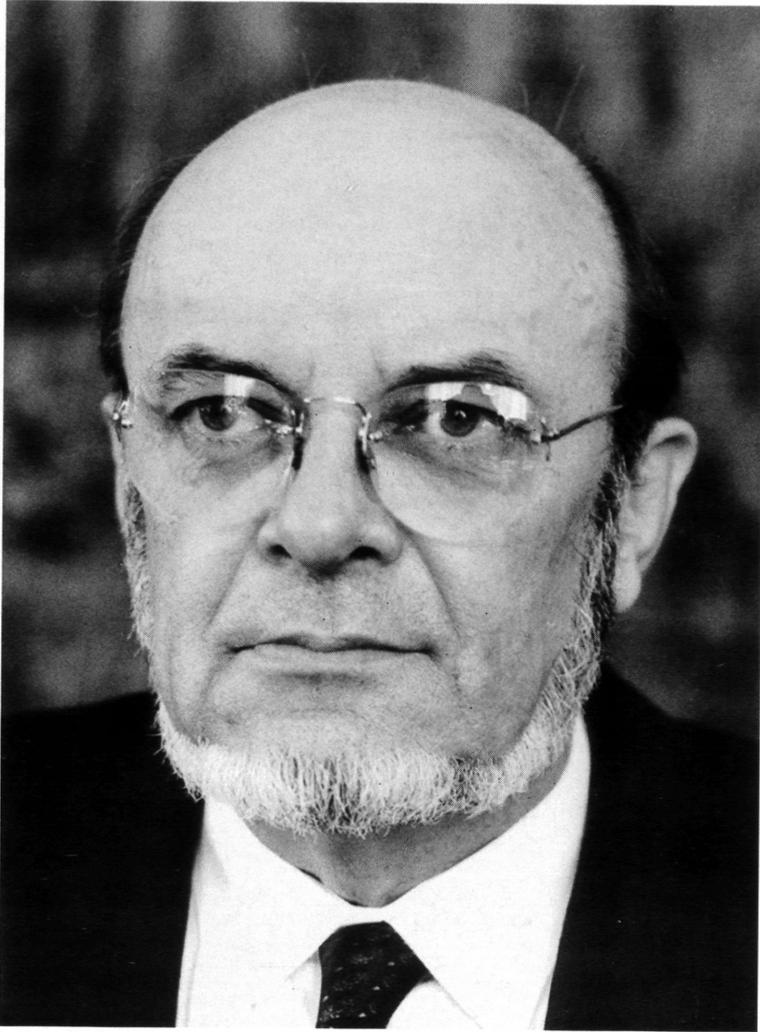
RAZRED ZA PRIRODNE ZNANOSTI

BRANKO KURELEC
1935. – 1999.

ZAGREB, 2001.

RAZRED ZA PRIRODNE ZNANOSTI

priredio je

u četvrtak 12. listopada 2000. u 12 sati
u palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zrinski trg 11

KOMEMORATIVNI SASTANAK

u spomen svog preminulog člana
akademika BRANKA KURELCA

Komemorativni sastanak otvorio je tajnik razreda
akademik Milan Meštrov

O životu i djelu preminulog člana govorio je
akademik Velimir Pravdić i
dr. sc. Tvrtko Smital

Akademik Milan Meštrov
Tajnik Razreda za prirodne znanosti

Uvodna riječ

Poštovani članovi Akademije, poštovana gospođo Kurelec, poštovani gospodine Kurelec, poštovane gospođe i gospodo.

Prošle godine preminuo je akademik Branko Kurelec, jedan od mladih članova Razreda za prirodne znanosti. Ostavio nas je prerano.

U znanstvenom i nastavnom radu bio je u punom zaletu pa je stoga njegov odlazak još teži gubitak za Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, posebno za njezin Razred za prirodne znanosti.

Surađivali smo. S veseljem sam mu preporučivao studente da uz njegovo vodstvo izrađuju diplomski rad, od kojih su neki nastavili u njegovom laboratoriju izradom magistarskog rada i doktorske disertacije.

Znanstvena aktivnost Branka Kurelca se odvijala u području detoksikacije produkata metabolizma u parazitičkih heliminata, a kasnije u području genotoksičnih efekata mutagenih i karcinogenih tvari na vodenim organizmima i dr.

Pružio je, u svjetskim razmjerima, vrhunske rezultate istraživanja u području ekotoksikologije.

U tom području odgojio je brojne učenike uvodeći ih u tajne znanstveno istraživačkog rada, uvodeći suvremene metode istraživanja.

Komemorativni sastanak u spomen akademiku Branku Kurelcu

*Poštovana gđjo Kurelec, poštovani gospodine Kurelec,
poštovani akademici, drage kolegice i kolege,
poštovatelji i prijatelji Branka Kurelca!*

Prošlo je već više od godine dana odkada smo iz svoje sredine izgubili jednog, od najznačajnijih znanstvenika u području zaštite okoliša i molekularne biologije i ekotoksikologije, znanstvenog savjetnika Instituta *Ruđer Bošković* i voditelja Laboratorija za molekularnu ekotoksikologiju u Zavodu za istraživanje mora i okoliša, akademika Branka Kurelca.

Branka sam pobliže poznao 25 godina, od vremena kada se nakon promjena i mjesta i tema svojeg istraživačkog rada priključio tadašnjem Centru za istraživanje mora Instituta *Ruđer Bošković*. Ono što mi otežava hladnu prosudbu njegovog znanstvenog i javnog djelovanja je činjenica, da mi je bio dragi prijatelj, čovjek kojega su mnogi, pa i ja, volili i poštivali. U težnji za objektivnošću, citirat ću ono što je na njegovom sprovodu rekao njegov kolega i suradnik, Prof. Dr. Werner Müller s Instituta za fiziološku kemiju Univerziteta u Mainzu: "Branko je bio najbolji čovjek kojega sam poznao." Taj naglasak na njegovoj ljudskoj dobroti nikako nije oduzimao ništa od njegove znanstvene rigoroznosti i dubine. Kao potomak jedne od starih plemeni-taških hrvatskih obitelji, Branko je nosio u sebi posebnu ljubav prema svojoj domovini. Njegov se plemeniti nacionalizam odražavao u načelu da je to moguće dokazivati nastojanjem da on, njegovi suradnici, mi svi, a time hrvatska intelektualna zajednica bude bolja, inventivnija i znanstveno produk-tivnija od našeg okruženja. A to je okruženje kroz 30 od njegovih 40 godina znanstveno-istraživačkog rada značilo – od jugoslavenskog okruženja.

U tom je razdoblju otvarao, održavao i proširivao suradnju s nizom istaknutih inozemnih istraživača i institucija. Neke sam od njih poznao kroz svoje kontakte, ali i kada to ne bi bilo tako, mnogi su od njih dolazili u Zagreb ili u Rovinj, da vide, upoznaju i rasprave s Brankom metodologiju i rezultate njegovih istraživanja i istraživanja njegovih suradnika. Branko i njegov Laboratorij bili su im naprosto interesantni svojim koncepcijama i njihovom provedbom. Biti interesantan u jednoj od najkompetitivnijih disciplina suvremene biologije znači biti na fronti znanstvenih kretanja.

Uvijek sam naglašavao da Branko nije bio jednostrani znanstvenik. Taj tihi i uporni znanstvenik bio je ličnost širokih interesa. Njegovo obrazovanje i sklonost bavljenju živim bićima dovela ga je do pčelarstva, kojim se godinama bavio. Bio je ribič – amater, ali i objektivni promatrač riba i njihovog života u prirodnim vodama. U toj je djelatnosti našao i poticaj svojim istraživanjima biokemijske otpornosti nekih vrsta riba prema zagađivačima, i to posebno u obalnim područjima sjevernog Jadrana. Neposredni doticaj s prirodom i životom pothranjivao je njegove ideje i bio inspiracijom njegovom istraživačkom radu. Osim svog laboratorijskog rada često je bio na terenu, na rijekama i na moru, proučavajući utjecaj čovjekovih djelatnosti na živa bića.

Bio je obrazovan kao veterinar na Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na tom je fakultetu i doktorirao disertacijom iz eksperimentalne parazitologije pet godina poslije diplomiranja. Svoj je znanstveni rad započeo istraživanjima biokemije parazita s ciljem njihovog uništavanja. Punih je 15 godina radio na tom području. 37 objavljenih znanstvenih radova u tom razdoblju dokazuju njegovu inventivnost i produktivnost. Tako je na kraju tog razdoblja dosegao zvanje znanstvenog savjetnika.

U organizacijskim previranjima tog razdoblja došlo je do ukidanja Sveučilišnog instituta za biologiju, jedne organizacijski neuspjele institucije. To je Branka potaklo da se pridruži Institutu *Ruđer Bošković*, odnosno njegovom odjelu, koji je tada nosio ime Centra za istraživanje mora (kasnije je tom imenu dodan nastavak ... i okoliša). Ne samo što je ulaz u jednu organiziranu znanstvenu instituciju pružio Branku nove mogućnosti rada, već mu je omogućio promjenu paradigme svojih istraživanja: umjesto uništavanja parazita, on usmjerava svoja istraživanja na biokemiju otpornosti biote, posebno riba, na utjecaj zagađivala u okolišu. Njegov kontakt, pa zatim i dugogodišnja suradnja s već spomenutim Institutom za fiziološku kemiju

Univerziteta u Mainzu i profesorima Rudolfom Zahnom i Wernerom Müllerom i njihovim suradnicima, znači pravi uzlet Brankove kreativnosti i produktivnosti, te priključivanje svjetskim trendovima razvitka molekularne ekotoksikologije. Suradnja s inozemnim istraživačima očitovala se i u njegovim svakogodišnjim gostovanjima i radom u izvrsno opremljenim laboratorijima u Mainzu. Bio je aktivan suradnik na istraživanjima mora u okvirima Mediteranskog akcijskog programa, a ta ga je suradnja vodila u niz sredozemnih država. Bio je isto tako pozivan kao predavač u istaknute svjetske centre Europe i Amerike.

Nabrajanje svih strana svijeta i znanstvenika s kojima je Branko surađivao odvelo bi me predaleko. Rađanje te nove discipline, molekularne ekotoksikologije u našoj sredini, dovelo je njega i njegovu radnu grupu do svjetskih znanstvenih vrhunaca. Većina dostignuća i sav rad na toj visokoj znanstvenoj razini obavljen je u Hrvatskoj, u laboratorijima Instituta *Ruđer Bošković*. Iz tih istraživanja poteklo je oko 150 ključnih znanstvenih radova ove nove discipline. Njegov je izvrsni znanstveni rad nagrađen 1992. godine državnim godišnjom nagradom za znanost i izborom za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Ne bih želio stvoriti krivi dojam da je Branko imao lak život u našoj znanstvenoj zajednici. Uostalom, poteškoće u komuniciranju s okolinom značajka su svih znanstvenika, koji probijaju nove putove. Kao pravilo, nove koncepcije, pogotovo one koje se suprotstavljaju uvriježenim naziranjima i uspostavljenoj rutini, teško se probijaju. Ne znam jesu li tomu uzroci ličnog prestiža nekih afirmiranih znanstvenika, ili tek uporno očuvanje stečenih pozicija.

Istraživanja u okolišu i njegova zaštita dugo se, pa i danas, ograničavala na sakupljanje velikog broja kemijskih i biokemijskih analitičkih podataka, a neshvaćanjem ili zaobilaženjem proučavanja dinamike prirodnih procesa. Ne osporavajući ni važnost ni vrijednost primarnih podataka, Branko je tijekom posljednjih 15 godina svog rada postojao sve više uvjeren, da će život na staroj slavi utrnuti zajedno s odlaskom onih, koji su taj pristup stvorili i održavali. Bio je više od sviju nas, njegovih kolega, uvjeren da je nastupilo vrijeme temeljnim promjenama u znanosti o okolišu.

Umjesto vlastitih sjećanja i dojmova pročitat ću nekoliko rečenica iz njegovih članaka u časopisu HAZU i Instituta *Ruđer Bošković*, Encyclopedia moderna. Njegove misli, bolje od mojih riječi, opisuju njegovo shvaćanje znanosti.

U članku iz 1993. godine Branko kaže: *“Baveći se redukcionističkim aspektima (u znanost) nikad ne bismo trebali izgubiti iz vida holistički pogled na superprobleme okoliša: globalno zatopljenje, ekstinkciju vrsta, deforestaciju, desertifikaciju, kisele kiše i opću toksifikaciju planeta.”*

Odgovor Branko nalazi u novoj disciplini znanstvene procjene ekološkog rizika i kaže: *“ Znanstvena se saznanja uvećavaju velikom brzinom, a taj proces nije zaobišao ni procjenu ekološkog rizika. Dva glavna elementa u procesu te procjene karakterizacija ekspozicije i karakterizacija efekta stresora – doživjela su unapređenja, koja bitno mijenjaju dosadašnje rang liste i prioritete u zaštiti (okoliša).*

I dalje: *“Napredak znanosti u karakterizaciji ekspozicije i stresora, dva glavna elementa u procesu procjene rizika iz okoliša, pokazao je u novije vrijeme da su mnogi od dosadašnjih razvikanih rizika bili temeljeni na slaboj ili lošoj znanstvenoj evidenciji.”*

U istom časopisu, dvije godine kasnije, 1995. Branko iznosi kritiku toksikologije i toksikologa. *“Kada toksikolozi jednostavno priljepe prefiks ‘eko’ svojoj toksikologiji, a pritom nastave raditi na isti način, onda su oni samo stvorili novu riječ, ‘ekotoksikologija’ i ništa više. Sveučilišta i znanstvene institucije slijede taj postupak dodajući ‘environmental’ raznim tradicionalnim disciplinama, ne mijenjajući pritom ni sheme kolegija ni strukturu kadrova. Iza obje fasade stvarno nema ničega!”*

I dalje: *“... kreiranje discipline ‘ekotoksikologija’ implicira i radikalan i značajan pomak od postojeće paradigme.”* Taj pomak od tradicionalne paradigme Branko je dokazivao, i dokazao svojim znanstvenim radom.

Pod vodstvom Branka Kurelca njegovi su suradnici izradili 15 magistarskih radova i 12 doktorskih disertacija. Branko je ostavio zasadu jedne nove perspektivne discipline, i predao štafetnu palicu novoj generaciji. Dozvolite mi, dame i gospodo, da ovaj moj pogled unatrag završimo, ali i nastavimo izlaganjem dr. Tvrtka Smitala, mladog znanstvenika, Brankovog suradnika i njegovog posljednjeg doktoranda, jednog od nosilaca zaloga budućnosti.

Komemoracija povodom godišnjice smrti akademika Branka Kurelca

Poštovane gospođe i gospodo,

Kao što je akademik Pravdić napomenuo, ja sam nažalost posljednji doktorant pokojnog akademika Kurelca. O mladima je dr. Kurelec uvijek vodio izuzetnu brigu, oni su neizostavno bili personifikacija njegovog uvijek suvremenog pogleda na znanost, i upravo stoga su članovi mog laboratorija željeli da upravo ja kažem ponešto o ključnim odrednicama kojima se u znanstvenom radu vodio dr. Kurelec. I ja ću ovdje iznijeti neko svoje viđenje značajki koje su mog voditelja učinile izuzetnim znanstvenikom, kako u njegovu lokalnom okruženju u kojem je proveo čitav svoj radni vijek, tako i na svjetskoj razini. Ne želim pri tome govoriti o prošlim svršenim činjenicama ili dragim uspomenama na pokojnika – želim nešto reći o stvarima koje su u pravom smislu riječi zalag za budućnost, o pogledima na znanost koje nam je on usadio..., o neriješenim pitanjima koja je pokrenuo, o viziji koja ne smije biti zaboravljena nego tek treba biti ostvarena. Prije svega u tome vidim pravi smisao ove komemoracije.

Da je Branko Kurelec bio vrhunski svjetski znanstvenik vidljivo je već i iz njegovih bibliografskih i scientometrijskih pokazatelja. No, ja sam malo znao o tome kada sam uz preporuku akademika Meštrova prije nekih 6 godina došao izraditi diplomski rad u "Kurelčev" Laboratorij za molekularnu ekotoksikologiju. Znao sam samo da dr. Kurelec ima "image" vrhunskog znanstvenika i da je "Ruđer Bošković" respektabilna znanstvena ustanova. Ali kada dospijete u ruke takvom voditelju i u okruženje takvog Laboratorija vrlo brzo počnete shvaćati što je to pravi znanstveni rad i koliko je mukotrpnog, ali istovremeno i izazovnog truda potrebno uložiti da biste dobili

svjetski prepoznatljiv rezultat. Nažalost, ubrzo vam se pojavi i jedna gorka sumnja u znanstvenu težinu dobrog dijela dotadašnjih profesora na fakultetu, u kvalitetu kolegija koje ste slušali, u suvremenost znanstvenih spoznaja koje su vam predočene i tome slično. Danas znam da su te sumnje, nažalost, velikim dijelom bile opravdane.

U laboratorij dr. Kurelca mladi poslijediplomant nikada nije došao s ciljem izrade magisterija ili doktorata. On nikada nije posebno brinuo o tome. Naime, jednostavno ste došli i počeli raditi znanost u okviru pravaca koji su tog trenutka u Laboratoriju bili aktualni. Zahvaljujući prije svega voditelju, dobrim suradnicima i dobroj organizaciji, kvaliteta posla bila je gotovo uvijek takva da su se znanstveno relevantni rezultati ostvarivali kontinuirano. I jednostavno nije bilo problema da u jednom trenutku dio rezultata objelodanite kao magistarski rad ili disertaciju. Prije svega kao disertaciju, jer je izradu magisterija uvijek smatrao nepotrebnom gnjavažom koja mladima oduzima vrijeme za eksperimentalni rad. Pisanje treba vježbati pisanjem radova, i to na engleskom jeziku – toliko puta je znao ponavljati.

Kada sam s dr. Kurelcem prvi puta sudjelovao na najprestižnijem kongresu unutar našeg područja ekotoksikologije vodenih ekosistema, bilo je to u Bergenu u Norveškoj, spoznao sam koliko je Branko Kurelec priznat i cijenjen od strane najboljih znanstvenika u području. I još nešto, što nisam očekivao – čak i unutar te ekotoksikološke “kreme” on se, uz još nekolicinu kolega, izdvajao kao znanstvenik koji je donosio najoriginalnije poglede, koji se upuštao u fundamentalno novu i neistraženu problematiku, prihvaćajući takvim pristupom i rizik neuspjeha i pogrešno zastupanih hipoteza. Za razliku od većine, čak i međunarodno priznatih kolega, nikada se nije zadovoljavao modificiranjem već postojećih znanstvenih spoznaja, ma koliko takav pristup bio publikabilan. Tražio je i afirmirao ono novo, neistraženo, nepoznato – i vrlo rijetko je u tome griješio. A to je osobina samo najvećih. Tu vrstu gotovo intimnog respekta od strane kolega jasno sam tada osjetio.

Iako iz vojničke obitelji, dr. Kurelec nipošto nije bio osoba krutog, vojničkog autoriteta. Svi koji ga poznaju reći će da mu je ponekad i nedostajalo čvrstine. No to je bila osobina njegova karaktera, njegov autoritet prije svega bilo je znanje i imaginacija. A to mu se nikada nije moglo osporiti.

Dr. Kurelec publicirao je više od 200 znanstvenih radova u svjetskim znanstvenim časopisima. No uvijek je imao i vlastiti popis publikacija, više no upola manji, a u koji su ušli samo oni članci koji su prošli njegovu vlastitu

strogu selekciju i koji su prema njegovoj procjeni imali dovoljnu mjeru njegova kreativnog doprinosa. I to je za nas mlade bila iznimno dobra škola. Nikada se nije bojao kvantitativnih znanstvenih pokazatelja i borio se, nažalost često bez pravog odjeka, za sustav znanosti koji će i ovdje u Hrvatskoj prije svega prepoznavati i stimulirati kvalitetu.

Na tragu suvremenog svjetskog pristupa zaštiti okoliša ovdje, u svojoj Hrvatskoj, afirmirao je novu znanstvenu disciplinu, molekularnu ekotoksikologiju. Osigurao je svojoj istraživačkoj skupini prestižno mjesto u samom vrhu ove discipline, i unatoč svim poteškoćama i katastrofalnom statusu znanosti i znanstvenika u Hrvatskoj, mi još uvijek uspijevamo zadržati taj korak.

Godinama je dr. Kurelec unutar svog Zavoda za istraživanje mora i okoliša pokušavao afirmirati strukturiranje Zavoda koje bi omogućilo suvremen i učinkovit rad na onome što nazivamo procjena okolišnog rizika. Nažalost, taj vrući kesten počesto je bio predmet polemika i izbjegavanja izravne odgovornosti znanstvenika. Još uvijek taj cilj nije ostvaren i očigledno će taj teret ponijeti mlađe generacije, na zasadama koje nam je ostavio dr. Kurelec. Kao što je moj prethodnik napomenuo, napisao je dr. Kurelec i niz tekstova u kojima je nastojao jasno naznačiti da je razvoj ekotoksikologije suštinski problem koji zahtijeva kompletnu reorganizaciju obrazovanja i znanstvenih institucija, odnosno promjenu znanstvenog rakursa za pretežiti dio onih koji se u Hrvatskoj bave toksikologijom okoliša – prefiks “eko” ne riješava apsolutno ništa. Niti u tom pogledu nismo daleko odmakli, i stavovi dr. Kurelca nažalost nisu ništa manje suvremeni no što su bili prije 5-6 godina.

Iako ovdje prisutni akademici to znaju puno bolje od mene, ipak bih htio napomenuti da je značajan dio svojih napora dr. Kurelec posvetio i pokušajima redefiniranja položaja HAZU. Prema njegovim riječima, njegovo nastojanje da Akademija promijeni svoju relativno pasivnu ulogu i postane aktivni mentor i strateški oslonac znanosti u Hrvatskoj, često nije nailazilo na odgovarajući odjek.

I na kraju, moram reći da Branko Kurelec nije volio formalni pristup poslu. Ponekad u tome i pretjerujući nerado je odlazio na sastanke, izbjegavao je rutinski dio posla, pažljivo je birao kongrese da ne bi uzalud potrošio svoje vrijeme, koje je najradije provodio u laboratoriju. Ako ima zagrobnog života i dr. Kurelec je negdje na drugom svijetu vjerojatno ga odviše ne zanima niti vlastita komemoracija. No, ako je kojim slučajem ipak ovdje s nama, ja mu osobno i u ime svih članova laboratorija najiskrenije zahvaljujem za sve što nas je naučio u i o znanosti. Hvala!

Popis radova akademika Branka Kurelca

1. *Kurelec, B.* (1960) The influence of light and temperature on the development and hatching of the eggs of *Fasciola hepatica*. Comm. Golden Jubille Vol., University of the Philippines, 129-135.
2. *Ehrlich, I., Forenbacher, S., Rijavec, M., i Kurelec, B.* (1960) Istraživanja o akutnoj metiljavosti. I. O nekim kliničkim i biokemijskim promjenama kod akutne metiljavosti goveda. Vet. Arhiv 30, 229-236.
3. *Ehrlich, I., Forenbacher, S., Rijavec, M., i Kurelec, B.* (1960) Istraživanja o akutnoj metiljavosti. II. O utjecaju atebрина na migracioni stadij velikog metilja u organizmu goveda i o mogućnosti liječenja akutne metiljavosti atebriном. Vet. Arhiv 30, 307-313.
4. *Kurelec, B., Audi, S., und Ehrlich, I.* (1961) Über die Verteilung des Atebrins bei *Fasciola hepatica*. Exp. Parasitol. 11, 264-269.
5. *Kurelec, B., i Rijavec, M.* (1961) O mogućnosti liječenja trakavičavosti pasa i kokoši Yomesanom. Vet. glasnik 7, 60-65.
6. *Kurelec, B.* (1962) Ion exchange separation of organic constituents of serum. Biol. glasnik 15, 235-240.
7. *Rijavec, M., Kurelec, B., und Ehrlich, I.* (1962) Über den Verbrauch der Serum-Albumine in vitro durch *Fasciola hepatica*. Biol. glasnik 15, 103-107.
8. *Ehrlich, I., Rijavec, M., and Kurelec, B.* (1963) Urea synthesis in the liver fluke (*Fasciola hepatica* L.). Bull. Sci. Conseil Acad., RSF Yugoslavie, Tome 8, 133.
9. *Kurelec, B., und Ehrlich, I.* (1963) Über die Natur der von *Fasciola hepatica* in vitro ausgeschiedenen Amino- und Ketosauren. Exp. Parasitol. 12, 113-117.
10. *Kurelec, B.* (1964) Ornitinski ciklus velikog metilja (*Fasciola hepatica*, L.). Disertacija, Sveučiliste u Zagrebu, Zagreb, 1964.
11. *Krvavica, S., Kurelec, B., Martinčić, T., and Maloseja, Ž.* (1964) Enzymatic investigation in the mucosa of the rumen. VI. On the presence of glutamic acid dehydrogenase in the mucosa of the rumen. Vet. Arhiv 34, 207-211.

12. *Krvavica, S., Kurelec, B., and Martinčić, T.* (1964) On the presence of carbamyl phosphatase and ornithine transcarbamylase in the ruminal mucosa. *Vet. Arhiv* 34, 94-100.
13. *Kurelec, B.* (1964) Urea synthesis in the liver fluke. I. Krebs-Henseleit urea cycle enzymes in the liver fluke. *Vet. Arhiv* 34, 193-201.
14. *Kurelec, B.* (1964) Urea synthesis in the liver fluke. II. Function of urea cycle enzymes and relation to the tricarboxylic acid cycle in the liver fluke. *Vet. Arhiv* 34, 221-227.
15. *Rijavec, M., and Kurelec, B.* (1965) Harnstoffzyklus bei Einigen Rinderparasiten (Helminthen). *Z. Parasitenkunde* 26, 168-172.
16. *Kurelec, B., and Rijavec, M.* (1966) Amino acid pool of the liver fluke (*Fasciola Hepatica, L.*). *Comp. Biochem. Physiol.* 19, 525-531.
17. *Rijavec, M., and Kurelec, B.* (1966) Die Aktivität der Ornithinschen Transcarbamylase und Arginase im Gewebe Verschiedener Entwicklungsstadien des Grossen Leberegels (*Fasciola hepatica L.*). *Z. Parasitenkunde* 27, 99-105.
18. *Hill, H., Kurelec, B., and Harmeyer, H.* (1967) A new concept of nitrogen recycling in ruminants. 7th International Congress of Biochemistry, Tokyo, August 19-25, 1967. *Abstr. Vol. F-237.*
19. *Ehrlich, I., Rijavec, M., and Kurelec, B.* (1968) Urea excretion and synthesis in the liver fluke (*Fasciola hepatica, L.*), *Vet. Arhiv* 38, 146-151.
20. *Kurelec, B., Harmeyer, J., and Hill, H.* (1968) Über Funktionen der Arginase, Urease und Ornithintranscarbamylase der Pansenwand. 1. Mitteilung: Arginase und Urease Funktion. *Zbl. Vet. Med.* A15, 460-469.
21. *Harmeyer, J., Kurelec, B., and Hill, H.* (1968) Über Funktionen der Arginase, Urease und Ornithintranscarbamylase der Pansenwand. 2. Mitteilung: Ornithintranscarbamylase Funktion. *Zbl. Vet. Med.* A15, 510-516.
22. *Harmeyer, J., Kurelec, B., and Hill, H.* (1968) The metabolic conversion of arginine in the rumen wall and its importance in ruminant nitrogen metabolism. In *Isotope Studies on the Nitrogen Chain*, International Atomic Energy Agency, Vienna, 265-274.
23. *Kurelec, B., Rijavec, M., and Klepac, R.* (1969) Metabolic fate of histidine in the parasitic worm *Fasciola hepatica L.* *Comp. Biochem. Physiol.* 29, 885-887.
24. *Kurelec, B.* (1971) The inability of *Fasciola hepatica* and *Moniezia benedeni* to detoxicate benzoic acid in vitro. *Vet. Arhiv* 48, 196-201.
25. *Kurelec, B.* (1971) Metabolic path of benzoic acid in parasitic helminths *Fasciola hepatica* and *Moniezia benedeni*. *Int. J. Biochem.* 2, 245-248.

26. *Kurelec, B., Povše, A., Rijavec, M., Japelj, M., Globokar, M., and Zupet, P.* (1971) Toxicity of benzoic acid derivatives on *Fasciola hepatica* in vitro. *Vet. Arhiv* 42, 5-11.
27. *Miklaušić, B., Petrović, D., Kurelec, B., and Vulinec, M.* (1971) Amino acid pool of the horse serum and urine during the experimental equine infections anemia. *Vet. arhiv* 41, 217-222.
28. *Kurelec, B.* (1972) Lack of carbamyl phosphate synthesis in some parasitic platyhelminths. *Comp. Biochem. Physiol.* 43B, 769-780.
29. *Povše, A., Rijavec, M., Kurelec, B., and Zupet, P.* (1972) Toxicity of iodinated benzoic acid derivatives on *Fasciola hepatica* in vitro. *Vet. Arhiv* 42, 12-15.
30. *Kurelec, B.* (1973) Initial steps in the de novo pyrimidine biosynthesis in *Ascaris suum*. *J. Parasitol.* 59, 1006-1011.
31. *Povše, A., Rijavec, M., Kurelec, B.* (1973) Toxicity of hepatotrophic iodopanoic derivatives on *Fasciola hepatica* in vitro. *Vet. Arhiv* 43, 146-152.
32. *Dragojević, M., Režić, I., Kurelec, B.* (1974) Metabolička sudbina citrulina u tkivu velikog metilja (*Fasciola hepatica*, L). *Acta Parasitol. Yugoslav.* 5, 25-31.
33. *Kurelec, B.* (1974) Aspartate transcarbamylase in some parasitic platyhelminths. *Comp. Biochem. Physiol.* 47B, 33-40.
34. *Kurelec, B.* (1974) Die Physiologische Function der Arginase in Leberegel. *Acta Parasitol. Yugoslav.* 5, 33-43.
35. *Kurelec, B., Rijavec, M., and Povše, A.* (1974) Attempts at using iodopanoic acid as fasciolocide. *Vet. Arhiv* 44, 52-58.
36. *Kurelec, B.* (1975) Minireview: Molecular biology of helminth parasites. *Int. J. Biochem.* 6, 375-386.
37. *Kurelec, B.* (1975) Catabolic path of arginine and NAD regeneration in the parasite *Fasciola hepatica*. *Comp. Biochem. Physiol.* 51B, 151-156.
38. *Zahn-Daimler, G., Müller, W.E.G, Kurelec, B., Rijavec, M., and Zahn, R.K.* (1975) Regenerating sponge cubes as a model in the impact evaluation of intermittant city and factory waste pollution. *Sci. Total Environ.* 4, 299-309.
39. *Kurelec, B., and Rijavec, M.* (1976) Occurrence of α -glutamyl cycle in some parasitic helminths. In *Biochemistry of Parasites and Host-Parasite Relationship* (ed. H. van den Bossche), Elsevier, 267-275.
40. *Müller, W.E.G., Müller, I., Zahn, R.K., and Kurelec, B.* (1976) Species-specific factor in sponges. VI. Aggregation receptor from the cell surface. *J. Cell Sci.* 21, 227-241.

41. Müller, W.E.G., Müller, I., Kurelec, B., and Zahn, R.K. (1976) Species-specific aggregation factor in sponges. IV. Inactivation of the aggregation factor by mucoid cells from another species. *Exp. Cell Res.* 98, 227-241.
42. Breter, H.J., Kurelec, B., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K. (1977) Thymine content of sea water as a measure of biosynthetic potential. *Mar. Biol.* 40, 1-8.
43. Kurelec, B., Britvić, S., Rijavec, M., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K. (1977) Benzo(a)-pyrene monooxygenase induction in marine fish – molecular response to oil pollution. Report of ACMRR/IABO working party on biological effects of pollutants, *FAO Fish. Rep., Doc. No.21, FAO-Rome*, p. 187.
44. Kurelec, B., Rijavec, M., Britvić, S., Matijašević, Z., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K. (1977) The detection of mutagenic and/or carcinogenic substances in seawater using the combination of BPMO induction in fish and the Salmonella test. *Thalassia Jugosl.* 13, 431-432.
45. Kurelec, B., Rijavec, M., Britvić, S., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K. (1977) Phytoplankton: Presence of Ó-glutamyl cycle enzymes. *Comp. Biochem. Physiol.* 56B, 415-419.
46. Kurelec, B., Zahn, R.K., Britvić, S., Rijavec, M., and Müller, W.E.G. (1977) Benzo-pyrene hydroxylase induction: Molecular response to oil pollution. *Mar. Biol.* 44, 211-216.
47. Kurelec, B., Rijavec, M., Kveder, S., Zahn, R.K., Britvić, S., and Müller, W.E.G. (1977) Dissolved free amino acids in the waters of the Northern Adriatics. *Thalassia Jugosl.* 13, 69-77.
48. Kurelec, B., Rijavec, M., Müller, W.E.G., Britvić, S., and Zahn, R.K. (1977) Presence of Ó-glutamyl cycle in the sponge. *Rapp. Comm. Int. Mer Medit.* 24, 67-69.
49. Kurelec, B., Rijavec, M., Zahn, R.K., Kveder, S., Müller, W.E.G., Britvić, S., and Mandić, M. (1977) Dissolved free amino acids in Northern Adriatic waters. *Rapp. Comm. Int. Mer Medit.* 24, 63-65.
50. Müller, W.E.G., Arendes, J., Kurelec, B., Zahn R.K., Müller, I. (1977) Species-specific aggregation factor in sponges. Sialyltransferase associated with aggregation factor. *J. Biol. Chem.* 252, 3836-3842.
51. Zahn, R.K., Müller, W.E.G., und Kurelec, B. (1977) Zur Einwirkung Mariner Pollution auf die Programmierte Synthese unter besonderer Berücksichtigung der Detergentien. In: *Daten und Dokumenten zum Umweltschutz*, ed. Documentationstelle der Universität Hochheim, Heft 21, 67-78.
52. Zahn, R.K., Zahn, G., Müller, W.E.G., Müller, I., Beyer, R., Müller-Berger, U., Kurelec, B., Rijavec, M., and Britvić, S. (1977) Consequence of detergent pollution of the sea: Effects on regenerating sponge cubes of *Geodia cydonium*. *Sci. Total Environ.* 8, 109-151.

53. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., Uhlenbruck, G., Vaith, P., and Müller, I. (1978) Aggregation of sponge cells. XVIII. Glycosyltransferases associated with the aggregation factor. Hoppe-Seyler's Z. Physiol. Chem. 359, 529-537.
54. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., and Müller, I. (1978) Aggregation of sponge cells. XIV. Possible substitution of calcium ions by polycations. Exptl. Cell. Res. 113, 409-414.
55. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., and Müller, I. (1978) Species - specific aggregation factor in sponges. VIII. Nature and alteration of cell surface charge. Wilhelm Roux' Archives 184, 29-40.
56. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., and Müller, I. (1978) Species - specific aggregation factor in sponged-transfer of species-specific aggregation receptor from *Suberites dumuncula* to cells from *Geodia cydonium*. Differentiation 10, 55-60.
57. Müller, W.E.G., Müller, I., Pondeljak, V., Kurelec, B., and Zahn, R.K. (1978) Species-specific aggregation factor in sponges, isolation, purification and characterisation of the aggregation factor from *Suberites dumuncula*. Differentiation 10, 45-53.
58. Zahn, R.K., Zahn, G., Müller, W.E.G., Beyer, R., Müller-Berger, U., Müller, I., Kurelec, B., Rijavec, M., and Britvić, S. (1978) Probing the biological effects of low level detergent pollution. *Thalassia Jugosl.* 14, (1/2), 237-254.
59. Kurelec, B., Matijašević, Z., Rijavec, M., Alačević, M., Britvić, S., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K. (1979) Induction of benzo(a)pyrene monooxygenase in fish and the Salmonella test as a tool for detecting mutagenic/carcinogenic xenobiotics in the aquatic environment. *Bull. Environ. Contam. Toxicol.* 21, 799-807.
60. Müller, W.E.G., Kurelec, B., Zahn, R.K., Müller, I., Vaith, P., and Uhlenbruck, G. (1979) Function of a lectin in its homologous biological system. *J. Biol. Chem.* 254, 7479-7481.
61. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Rijavec, M., Britvić, S., Kurelec, B., and Müller, I. (1979) Aggregation of sponge cells: The aggregation factor as a tool to establish species. *Biochem. Systematic and Ecology* 7, 49-55.
62. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., Müller, I., Uhlenbruck, G., and Vaith, P. (1979) Aggregation of sponge cells. A novel mechanism of controlled intercellular adhesion, basing of the interrelation between glycosyltransferases and glycosydases. *J. Biol. Chem.* 254, 1280-1287.
63. Müller, W.E.G., Kurelec, B., Zahn, R.K., Müller, I., Vaith, P., and Uhlenbruck, G. (1979) Aggregation of sponge cells isolation and characterisation of an inhibitor of aggregation receptor from the cell surface. *Eur. J. Biochem.* 97, 585-591.
64. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Arendes, J., Kurelec, B., Steffen, R., and Müller, I. (1979) Aggregation of sponge cells. XX. Self-aggregation of the circular proteid particle. *Biochim. Biophys. Acta* 555, 363-367.

65. *Kezić, N., Rijavec, M., and Kurelec, B.* (1980) Frequency of neoplasia in fish from the river Sava. *Mutat. Res.* 74, 195.
66. *Kurelec, B., Zahn, R.K., Rijavec, M., Müller, W.E.G., Britvić, S., Zahn, G., Protić, M., Müller, I., Kezić, N. and Batel, R.* (1980) Induction and inhibition of benzo(a)pyrene mono-oxygenase in fish – molecular response to pollution of aquatic environment. Proceedings of the German Yugoslav Symposium on Environmental Chemistry in Air and Water, Rovinj, May 12-14, 1980. Kernforschungszentrum Karlsruhe GmbH, 1980, pp. 36-37.
67. *Križanac, V., Teskeredžić, Z., and Kurelec, B.* (1980) Frequency of neoplasia in trout and carp population in farms of Croatia and Slovenia. *Mutat. Res.* 74, 169-170
68. *Kurelec, B., Britvić, S., Protić, M., Kezić, N., and Rijavec, M.* (1980) Early toxic effects in fish and the mutagenic potential of Sava River waters. *Mutat. Res.* 74, 229.
69. *Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Bernd, A., Kurelec, B., Müller, I., Vaith, P., and Uhlenbruck, G.* (1980) Aggregation of sponge cells: 23. Interaction of Geodia lectin with Tethya cell-surface glycoprotein. *Int. J. Biol. Macromol.* 2, 302-305.
70. *Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., Müller, I., Vaith, P., and Uhlenbruck, G.* (1980) Aggregation of sponge cells: 22. Species-specific reactivity of lectin from sponge Geodia cydonium. *Int. J. Biol. Macromol.* 2, 297-301.
71. *Teskeredžić, Z., Britvić, S., Batel, R., Teskeredžić, E., and Kurelec, B.* (1980) Epidemiological study of the frequency of neoplasia in fish from the east coast of the Adriatic sea. *Mutat. Res.* 74, 198-199.
72. *Conrad, J., Zahn, R.K., Kurelec, B., Uhlenbruck, G., and Müller, W.E.G.* (1981) Aggregation of sponge cells: Immunological characterization of the species-specific Geodia aggregation factor. *J. Supramolecular Structure and Cellular Biochem.* 17, 1-9.
73. *Kurelec, B.* (1981) Biological effects of thermal pollution – A tip of the iceberg. GESAMP, Report and Studies 14, Annex 9, WHO, Geneva.
74. *Kurelec, B.* (1981) Kancerogene tvari u vodi, opasnost za ribe i ljude. *Priroda* 3, 71-75.
75. *Kurelec, B., Protić, M., Britvić, S., Kezić, N., Rijavec, M., and Zahn, R.K.* (1981) Toxic effects in fish and mutagenic capacity of water from the Sava river. *Bull. Environ. Contam. Toxicol.* 26, 179-187.
76. *Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Müller, I., Kurelec, B., Uhlenbruck, G., and Vaith, P.* (1981) Cell aggregation of the marine sponge Geodia cydonium. Identification of lectin-producing cells. *Eur. J. Cell Biol.* 24, 28-35.

77. Müller, W.E.G., Bernd, A., Zahn, R.K., Kurelec, B., Dewies, K., Müller, I., and Uhlenbruck, G. (1981) Xenograft rejection in marine sponges. Isolation and purification of an inhibitory aggregation factor from *Geodia cydonium*. Eur. J. Biochem. 116, 573-579.
78. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., Lucu, Č., Müller, I., and Uhlenbruck, G. (1981) Lectin, a possible basis for symbiosis between bacteria and sponges. J. Bacteriol. 145, 548-558.
79. Rijavec, M., Britvić, S., Protić, M., and Kurelec, B. (1981) Detection of the presence of xenobiotics in seawater samples from Rijeka Bay applying benzo(a)pyrene monooxygenase induction. Thalassia Jugosl. 17, 245-250.
80. Rijavec, M., Protić, M., and Kurelec, B. (1981) A study of some biological (sublethal and mutagenic) effects of the waste waters of the INA Petrol Refinery Rijeka. Thalassia Jugosl. 17, 237-243.
81. Zahn, R.K., Müller, W.E.G., Kurelec, B., Rijavec, M., and Michaelis, M.L. (1981) Single strand nicks: Cause or consequence of environmental damage or ageing. Res. Molec. Biol. 10, 7-20.
82. Zahn, R.K., Zahn, G., Müller, W.E.G., Kurelec, B., Rijavec, M., Batel, R., and Given, R. (1981) Assessing consequences of marine pollution by hydrocarbons using sponges as model organisms. Sci. Total Environ. 20, 147-169.
83. Brnek-Kostić, A., and Kurelec, B. (1982) Erfassung neuer Guteparameter in den Gewässern der Soz. Republik Kroatien, Jugoslawien. 23. Arbeitstagung der Internationalen Arbeitsgemeinschaft Donauforschung (IAD) der SIL, Wien, Wissenschaftliche Kurzreferate, 150-151.
84. Kurelec, B. (1982) Biološki efekti nekih najznačajnijih zagađivala morskog sistema. Pomorski zbornik 20, 521-534.
85. Kurelec, B., Protić, M., Rijavec, M., Britvić, S., Müller, W.E.G., Zahn, R.K. (1982) Induction of benzo(a)pyrene monooxygenase in fish after i/p application of water hexane extract - prescreen tool for detection of xenobiotics. In: Carcinogenic polynuclear aromatic hydrocarbons in the marine environment, Eds: N.L.Richards and B.L.Jackson, EPA 600/9-82-013, Gulf Breeze, p.p. 124-136.
86. Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Conrad, J., Kurelec, B., and Uhlenbruck, G. (1982) Aggregation of sponge cells: stage dependent, distinct adhesion mechanisms in *Cliona celata*. Eur. J. Cell Biol. 28, 243-250.
87. Müller, W.E.G., Müller, I., Zahn, R.K., Kurelec, B., Batel, R., and Uhlenbruck, G. (1982) Systematic value of histocompatibility reactions in the establishment of closely related sponge species. Description of *Geodia rovinjensis* n. sp. Senckenbergiana biol. 63, 303-313.
88. Pravdić, V., and Kurelec, B. (1982) An approach to the selection of scientific criteria for the siting of thermal effluents in the marine environment. VI. Journées Etud Pollutions, Cannes, CIESM, 515-518.

89. *Rijavec, M., Kurelec, B., Dobričević, Z., and Zahn, R.K.* (1982) Količina ATP u mikroflori pročišćivača kao mjerilo za procjenu utjecaja specifičnih otpadnih voda. *Vodoprivreda* 14, 135-138.
90. *Zahn, R.K., Kurelec, B., Zahn-Daimler, G., Müller, W.E.G., Rijavec, M., Batel, R., Given, R., Pondeljak, V., and Beyer, R.* (1982) The effect of benzo(a)pyrene on sponges as model organisms in marine pollution. *Chem. Biol. Interactions* 39, 205-220.
91. *Al-Sabti, K., Kurelec, K., and Fijan, N.* (1983) Cytological studies of some Cyprinidae in Croatia. *Vet. Arhiv* 53, 65-70.
92. *Al-Sabti, K., Fijan, N., and Kurelec, B.* (1983) Simple and fast method for the preparation of chromosomes in fish. *Vet. Arhiv* 53, 283-290.
93. *Al-Sabti, K., Kurelec, B., and Fijan, N.* (1983) Spontaneous triploidy and tetraploidy in the common carp (*Cyprinus carpio* L.) *Vet. Arhiv* 53, 217-223.
94. *Batel, R., Bihari, N., Kurelec, B., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K.* (1983) Presence of mixed function oxydases in some marine invertebrates. *Thalassia Jugosl.* 19, 23-29.
95. *Britvić, S., Protić, M., Rijavec, M., Zahn, R.K., and Kurelec, B.* (1983) Detection of xenobiotics in the Northern Adriatic waters by estimating their biochemical effects in fish. *Rapp. Comm. Int. Mer Medit.* 28, 137-138.
96. *Höhn-Bentz, J., Kurelec, B., and Zahn, R.K.* (1983) Fast, ephemeral DNA damage upon BaP injection. *Sci. Total Environ.* 32, 13-27.
97. *Kezić, N., Britvić, S., Protić, M., Simmons, J.E., Rijavec, M., Zahn, R.K. and Kurelec, B.* (1983) Activity of benzo(a)pyrene monooxygenase in fish from Sava river: Correlation with pollution. *Sci. Total Environ.* 27, 59-69.
98. *Kurelec, B., Britvić, S., Rijavec, M., Sieben, B., Bihari, N., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K.* (1983) Sea water chlorination: Creation of mutagenic by-products. *Rapp. Comm. Int. Mer Medit.* 28, 135-136.
99. *Kurelec, B., Al-Sabti, K., and Zahn, R.K.* (1984) Quantification of criteria for genotoxic risk assessment in the marine environment: Attempt to define threshold quality of water. VII. *Journées Etud Pollutions Lucerne, CIESM*, 707-712.
100. *Zahn, R.K., Kurelec, B., Zahn-Daimler, G., Rijavec, M., Müller, W.E.G., Batel, R., and Bihari, N.* (1983) Impact of polycyclic aromatic hydrocarbon (PAH) pollution on cellular and molecular biology of marine organisms. *Thalassia Jugosl.* 19, 397-404.
101. *Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Rijavec, M., Batel, R., Kurelec, B., Dorn, A., and Müller, I.* (1983) Sponge cell aggregation: Biochemical characterisation of the system. *Thalassia Jugosl.* 19, 285-296.
102. *Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Zahn, G., Rijavec, M., Batel, R., Kurelec, B., Müller, I.* (1983) Description of *Geodia rovinensis* n. sp. on the basis of immunological and morphological criteria. *Thalassia Jugosl.* 19, 279-283.

103. *Rijavec, M., Protić, M., Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Bihari, N., and Kurelec, B.* (1983) Specific microflora from the seawater polluted with polycyclic aromatic hydrocarbons. *Thalassia Jugosl.* 19, 319-326.
104. *Sieben, B., Bihari, N., Kurelec, B., and Zahn, R. K.* (1985) Polycyclic aromatic hydrocarbon levels in waters and sponges of the Northern Adriatic. *Thalassia Jugosl.* 21/22, 113-116.
105. *Sieben, B., Bihari, N., Kurelec, B., Zahn, R.K.* (1983) Polycyclic aromatic hydrocarbon levels in waters and sponges of the Northern Adriatic. *Rapp. Comm. Int. Mer Medit.* 28, 133-134.
106. *Sabljić-Protić, M., and Kurelec, B.* (1983) High mutagenic potency of several polycyclic aromatic hydrocarbons induced by liver postmitochondrial fractions from control and xenobiotic treated immature carp. *Mutat. Res.* 118, 177-189.
107. *Müller, W.E.G., Conrad, J., Schröder, C., Zahn, R.K., Kurelec, B., Dreesbach, K., and Uhlenbruck, G.* (1983) Characterisation of the trimeric, self-recognizing *Geodia cydonium* lectin I. *Eur. J. Biochem.* 133, 263-267.
108. *Kurelec, B., Kezić, N., Singh, H., and Zahn, R.K.* (1984) Mixed function oxidases in fish: Their role in adaptation to pollution. *Mar. Environ. Res.* 14, 409-411.
109. *Kurelec, B., Kezić, N., Singh, H., and Zahn, R. K.* (1984) Mixed function oxidases in fish: Their role in adaptation to pollution. In: *Responses of Marine Organisms to Pollutants*, Eds.: J. J. Stegeman and G. W. Heath, Elsevier Applied Science Publisher, London and New York, 1984, pp. 409-411.
110. *Zahn, R.K., Höhn-Benz, J., and Kurelec, B.* (1984) Fast, transient DNA damage by benzo(a)pyrene. *Mar. Environ. Res.* 14, 538-539.
111. *Zahn, R.K., Zahn-Daimler, G., Müller, W.E.G., Michaelis, M., Kurelec, B., Rijavec, M., Batel, R., and Bihari, N.* (1983) DNA damage by PAH and repair in a marine sponge. *Sci.Total Environ.* 26, 137-156.
112. *Bihari, N., Batel, R., Kurelec, B., Zahn, R.K.* (1984) Tissue distribution, seasonal variation and induction of benzo(a)pyrene monooxygenase activity in the crab *Maja crispata*. *Sci. Total Environ.* 35,41-51.
113. *Müller, W.E.G., Zahn, R.K., Kurelec, B., and Müller, I.* (1984) A catalogue of the sponges near Rovinj. *Thalassia Jugosl.* 20, 13-23.
114. *Al-Sabti, K., Fijan, N., and Kurelec, B.* (1984) Frequency of chromosomal aberrations in the rainbow trout (*Salmo gairdneri*, Rich.) exposed to detergent and benzene. *Vet. Arhiv* 54, 83-89.
115. *Britvić, S., and Kurelec, B.* (1985) The bioactivation of premutagens in the sea urchin *Echinus melo* measured by the Salmonella-microsomal assay. *Rapp. Comm. Int. Mer Medit.* 29, 103-104.

116. *Schröder, H.C., Nitzgen, D.E., Bernd, A., Kurelec, B., Zahn, R.K., Gramzow, M., Müller, W.E.G.* (1984) Inhibition of nuclear envelope nucleoside triphosphatase-regulated nucleocytoplasmic messenger RNA translocation by 9-beta-D-arabino-furanosyladenin 5-triphosphate in rodent cells. *Cancer Res.* 44, 3812-3819.
117. *Kurelec, B.* (1985) Problemi procjene opasnosti od organskih zagađivala u Jadranu. Radovi Znanstvenog savjeta za pomorstvo JAZU, Serija B, Knjiga 1, str. 115-131, JAZU, Zagreb, 1985.
118. *Al-Sabti, K., and Kurelec, B.* (1985) Chromosomal aberrations in onion (*Allium cepa*) induced by water chlorination by-products. *Bull. Environ. Contam. Toxicol.* 34, 80-88.
119. *Kurelec, B.* (1985) Exclusive activation of aromatic amines in the marine mussel (*Mytilus edulis*) by FAD-containing monooxygenase. *Biochem. Biophys. Res. Comm.* 127, 773-778.
120. *Müller, W.E.G., Conrad, J., Zahn, R.K., Gramzow, M., Kurelec, B., and Uhlenbruck, G.* (1985) Identification and isolation of the primary aggregation factor from cell membrane of the sponge *Geodia cydonium*. *Mol. Cell Biochem.* 67, 55-64.
121. *Conrad, J., Zahn, R.K., Uhlenbruck, G., Kurelec, B., Jeričević, B. and Müller, W.E.G.* (1984) The role of lectin I and of glycoconjugates in recognition of cells from the siliceous sponge *Geodia cydonium*. *Biol. Cell* 51, 287-294.
122. *Singh, H., Pavgi-Singh, S., Kezić, N., and Kurelec, B.* (1985) Xenobiotic and endobiotic induction of mixed function monooxygenase in carp. *Sci. Total Environ.* 44, 123-133.
123. *Batel, R., Bihari, N., Kurelec, B., and Zahn, R.K.* (1985) DNA damage by benzo(a)pyrene in the liver of mosquito fish (*Gambusia affinis*). *Sci. Total Environ.* 41, 257-283.
124. *Kurelec, B., Zahn, R.K., Gašić, M.J., Britvić, S., Lucić, D., and Müller, W.E.G.* (1985) Antimutagenic activity of the novel antileukemic agents, avarone and avarol. *Mutat. Res.* 144, 63-66.
125. *Müller, W.E.G., Maidhof, A., Zahn, R.K., Schröder, H.C., Gašić, M.J., Heidemann, D., Bernd, A., Kurelec, B., Eich, E., and Seibert, G.* (1985) Potent antileukemic activity of the novel cytostatic agent avarone and its analogues in vivo. *Cancer Res.* 45, 4822-4826.
126. *Al-Sabti, K., and Kurelec, B.* (1985) Induction of chromosomal aberrations in the mussel *Mytilus galloprovincialis* watch. *Bull. Environ. Contam. Toxicol.* 35, 660-665.
127. *Kurelec, B., Britvić, S., and Zahn, R.K.* (1985) The activation of aromatic amines in some marine invertebrates. *Mar. Environ. Res.* 17, 141-144.

128. *Zahn, R.K., Stüber, J.J., Reitz, M., Emmig, C., Jannek, U., and Kurelec, B.* (1985) The interplay between mixed function oxygenases and DNA alteration under PAH pollution. *Mar. Environ. Res.* 17, 317-319.
129. *Diehl-Seifert, B., Kurelec, B., Zahn, R.K., Dorn, A., Jeričević, B., Uhlenbruck, G., Müller, W.E.G.* (1985) Attachment of sponge cells to collagen substrata: effect of a collagen assembly factor. *J. Cell Sci.* 79, 271-285.
130. *Kurelec, B.* (1984) Biochemical, mutagenic/carcinogenic and clastogenic effects of treated cooling waters. *Thalassia Jugoslavica* 20, 127-135.
131. *Kurelec, B., Britvić, S., Krča, S., and Zahn, R.K.* (1986) Metabolic fate of aromatic amines in the mussel *Mytilus galloprovincialis*. *Mar. Biol.* 91, 523-527.
132. *Britvić, S. and Kurelec, B.* (1986) Selective activation of carcinogenic aromatic amines to bacterial mutagens in the marine mussel *Mytilus galloprovincialis*. *Comp. Biochem. Physiol.* 85C, 111-114.
133. *Kurelec, B.* (1986) Kancerogene tvari u čovjekovoj okolini. *Medicinska enciklopedija, II-dopunski svezak, JLZ- Zagreb*, 143-145.
134. *Krča, S. and Kurelec, B.* (1986) Bioactivation of proximate carcinogen N-hydroxy-acetylaminofluorene in the marine mussel *Mytilus galloprovincialis*. *Rapp. Comm. Int. Mer. Medit.*, 30, 36.
135. *Kurelec, B., Britvić, S., Krča, S., Müller, W.E.G., and Zahn, R.K.* (1987) Metabolism of some carcinogenic aromatic amines in four species of marine sponges. *Comp. Biochem. Physiol.* 86B, 17-22.
136. *Zahn, R.K. and Kurelec, B.* (1984) Genotoxic risk assessment. *FAO Fish. Rep.*, (334) Suppl.: 162-164.
137. *Kurelec, B.* (1987) Comment on: D.R. Livingstone's critique (*Mar. Biol.* 94, 319-320, 1987) of the paper "Metabolic fate of aromatic amines in the mussel *Mytilus galloprovincialis*". *Mar. Biol.* 94, 321-322.
138. *Müller, W.E.G., Rottmann, M., Diehl-Seifert, B., Kurelec, B., Uhlenbruck, G., and Schröder, H.C.* (1987) Role of the aggregation factor in the regulation of phosphoinositide metabolism in sponges - Possible consequences on calcium efflux and on mitogenesis. *J. Biol. Chem.* 262, 9850-9858.
139. *Kurelec, B. and Krča, S.* (1987) Metabolic activation of 2-aminofluorene, 2-acetylaminofluorene and N-hydroxy-acetylaminofluorene to bacterial mutagens with mussel (*Mytilus galloprovincialis*) and carp (*Cyprinus carpio*) subcellular preparations. *Comp. Biochem. Physiol.* 88C, 171-177.
140. *Kurelec, B.* (1987) Naša iskustva sa detekcijom mutagenih tvari u površinskoj, podzemnoj, morskoj i vodi za piće. *Hrana i ishrana* 4, 229-232.

141. *Kurelec, B., Chacko, M., and Gupta, R.C.* (1987) Postlabeling analysis of carcinogen-DNA adducts in mussel *Mytilus galloprovincialis*. *Mar. Environ. Res.* 24, 317-320.
142. *Bernd, A., Holzmann, H., Marsch, W.Ch., Kurelec, B., Britvić, S. and Müller, W.E.G.* (1987) Antimutagenic potency of the cytotoxic and antipsoriatic compound Anthralin (Cygnolin). *Pharmacol. Res. Comm.* 19, 367-378.
143. *Gramzow, M., Zimmermann, H., Janetzko, A., Dorn, A., Kurelec, B., Schröder, H.C., Müller, W.E.G.* (1988) Control of aggregation factor-aggregation receptor interaction in sponges by protein kinase C. *Exp. Cell. Res.* 179, 243-252.
144. *Rottman, M., Schröder, H.C., Gramzow, M., Renneisen, K., Kurelec, B., Dorn, A., Friese, U. and Müller, W.E.G.* (1987) Specific phosphorylation of proteins in pore complex-laminae from the sponge *Geodia cydonium* by the homologous aggregation factor and phorbol ester. Role of protein kinase C in the phosphorylation of DNA topoisomerase II. *EMBO J.* 6, 3939-3944.
145. *Schröder, H.C., Kuchino, Y., Gramzow, M., Kurelec, B., Friese, U., Uhlenbruck, G., Müller, W.E.G.* (1988) Induction of ras gene expression by homologous aggregation factor in cells from the sponge *Geodia cydonium*. *J. Biol. Chem.* 263, 16334-16340.
146. *Kurelec, B., and Krča, S.* (1989) Glucuronides in mussel *Mytilus galloprovincialis* as a possible biomonitor of environmental carcinogens. *Comp. Biochem. Physiol.* 92C, 371-376.
147. *Schröder, H.C., Amberger, V., Renneisen, K., Bachmann, M., Kurelec, B., Uhlenbruck, G. and Müller, W.E.G.* (1989) Protein kinase C phosphorylates the sponge aggregation receptor after its binding to the homologous aggregation factor. *Eur. J. Cell Biol.* 48, 142-149.
148. *Bernd, von A., Holzmann, H., Kurelec, B., Britvić, S. und Müller, W.E.G.* (1989) Zur cytotoxischen und antimutagenen Potenz von Dithranol. *Dermatol. Mon.schr.* 175, 261-267.
149. *Gramzow, M., Schröder, H.C., Fritsche, U., Kurelec, B., Robitzky, A., Zimmermann, H., Friese, K., Kreuter, M.H. and Müller, W.E.G.* (1989) Role of phospholipase A2 in the stimulation of sponge cell proliferation by homologous lectin. *Cell* 60, 939-948.
150. *Kurelec, B., Garg, A., Krča, S., Chacko, M. and Gupta, R.C.* (1989) Natural environment surpasses polluted environment in inducing DNA damage in fish. *Carcinogenesis* 10, 1337-1339.
151. *Kurelec, B. and Pivčević, B.* (1989) Distinct glutathione-dependent enzyme activities and a verapamil-sensitive binding of xenobiotics in a fresh-water mussel *Anodonta cygnea*. *Biochem. Biophys. Res. Comm.* 164, 934-960.
152. *Kurelec, B., Garg, A., Krča, S., and Gupta, R.C.* (1990) DNA adducts as biomarkers in genotoxic risk assessment in the aquatic environment. *Mar. Environ. Res.* 28, 317-321.

153. *Schröder, H.C., Kljajić, Z., Weiler, B.E., Gašić, M., Uhlenbruck, G., Kurelec, B. and Müller, W.E.G.* (1990) The galactose-specific lectin from the sponge *Chondrilla nucula* displays anti-human immunodeficiency virus activity in vitro via stimulation of the (2,-5,) oligoadenylate metabolism. *Antiviral Chemistry & Chemotherapy* 1, 99-105.
154. *Kurelec, B., Chacko, M., and Gupta, R.C.* (1990) Postlabelling analysis of carcinogen-DNA adducts in mussel (*Mytilus galloprovincialis*). In: *Carcinogenic, Mutagenic, and Teratogenic Marine Pollutants: Impact on Human Health and the Environment*, *Advances in Applied Biotechnology Series 5*, 129-139. Gulf Publishing Company, Houston, 1990.
155. *Robitzki, A., Schröder, H. C., Ugarković, Đ., Kuchino, Y., Kurelec, B., Gamulin, V., and Müller, W.E.G.* (1990) Regulated expression and phosphorylation of the 23-26-kDa ras protein in the sponge *Geodia cydonium*. *Eur. J. Biochem.* 192, 499-506.
156. *Kurelec, B., Garg, A., Krča, S., and Gupta, R.C.* (1990) DNA adducts in marine mussel *Mytilus galloprovincialis* living in polluted and unpolluted environments. In *Biomarkers of Environmental Contamination*, Eds.: J. F. McCarthy and L. R. Shugart, Chapter 12, pp. 217-227, Lewis Publishers, Boca Raton, Florida, 1990.
157. *Ugarković, Đ., Kurelec, B., Krča, S., Batel, R., Robitzki, A., Müller, W.E.G., and Schröder, H.C.* (1990) Alterations in ras gene expression and intracellular distribution of protein kinase C in the sponge *Geodia cydonium* in response to marine pollution. *Mar. Biol.* 107, 191-197.
158. *Kurelec, B. and Pivčević, B.* (1991) Evidence for a multi-xenobiotic resistance mechanism in a mussel *Mytilus galloprovincialis*. *Aquatic Toxicol.* 19, 291-302.
159. *Kurelec, B., Krča, S., Garg, A., and Gupta, R.C.* (1991) The potential of carp to bioactivate benzo(a)pyrene to metabolites that bind to DNA. *Cancer Lett.* 57, 255-260.
160. *Ugarković, Đ., Kurelec, B., Müller, W.E.G. and Schröder, H.C.* (1991) Inhibition of release of phospholipase A2 from sponge cells (*Geodia cydonium*) by detergent-polluted sea water. A sensitive tool to monitor marine pollution. *Bull. Environ. Contam. Toxicol.* 47, 751-757.
161. *Ugarković, Đ., Kurelec, B., Robitzki, A., Müller, W.E.G., and Schröder, H.C.* (1991) Inhibition of aggregation-factor-induced ras gene expression in the sponge *Geodia cydonium* by detergent-polluted seawater: a sensitive biological assay for low-level detergent pollution. *Mar. Ecol. Prog. Ser.* 71, 253-258.
162. *Kurelec, B. and Pivčević, B.* (1992) The multidrug resistance-like mechanism in a marine sponge *Tethya aurantium*. *Mar. Environm. Res.* 34, 249-253.
163. *Kurelec, B., Krča, S., Pivčević, B., Ugarković, Đ., Bachmann, M., Imsiecke, G. and Müller, W.E.G.* (1992) Expression of P-glycoprotein gene in marine sponges. Identification and characterisation of the 125 kDa drug binding glycoprotein. *Carcinogenesis* 13, 69-76.

164. *Kurelec, B., Garg, A., Krča, S., Britvić, S., Lucić, D., and Gupta, R.C.* (1992) DNA adducts in carp exposed to artificial Diesel 2-oil slicks. *Eur. J. Pharmacol.* 228, 51-56.
165. *Garg, A., Krča, S., Kurelec, B. and Gupta, R.C.* (1992) Endogenous DNA modifications in aquatic organisms and their probable biological significance. *Comp. Biochem. Physiol.* 102B, 825-832.
166. *Ulrich, M., Flemming, C., Bachmann, M., Kurelec, B. and Mueller* (1992) Determination of lectin-cell-binding parameters by a new agent agglutination technique. *Biol. Chem. Hoppe-Seyler* 373, 1105-1109.
167. *Kurelec, B.* (1992) The multixenobiotic resistance mechanism in aquatic organisms. *Crit. Rev. Toxicol.* 22, 23-43.
168. *Jahn, G., Jurkiewicz, E., Hunsmann, G., Kurelec, B., Daum, T., and Müller, W.E.G.* (1992) Resistance of molt-3 cells to daunomycin acquired after infection with the human immunodeficiency virus-1. *AIDS Forsch.* 9, 461-463.
169. *Kurelec, B., and Plavšić* (1992) Lijekovi kao čimbenik zagađenja okoliša. Savjetovanja HAZU: Lijekovi u domovinskom ratu 1991/92, Zagreb, 5. veljače 1992., pp. 30-33, HAZU, Zagreb
170. *Pfeifer, K., Schröder, H. C., Rinkewich, B., Uhlenbruck, G., Hanisch, F.-G., Kurelec, B., Scholz, P., and Müller, W.E.G.* (1992) Immunological and biological identification of tumor necrosis-like factor in sponges: Endotoxin that mediates necrosis formation in xenografts. *Cytokine* 4, 161-169.
171. *Kurelec, B.* (1993) The genotoxic disease syndrome. *Mar. Environm. Res.* 35, 341-348.
172. *Britvić, S., Lucić, D., and Kurelec, B.* (1993) Bile fluorescence and some early biological effects in fish as indicators of pollution by xenobiotics. *Environ. Toxicol. Chem.* 12, 765-773.
173. *Kurelec, B., and Gupta, R.C.* (1993) Biomonitoring of aquatic systems. In: *Postlabelling Methods for Detection of DNA Adducts*, Eds.: D. H. Phillips, M. Castegnaro & H. Bartsch, pp. 365-372. Lyon, International Agency for Research on Cancer, 1993.
174. *Kurelec, B.* (1992) Multixenobiotic resistance mechanism in aquatic organisms: Reflections on ecotoxicology. *Table Ronde Roussel UCLAF No. 74: Effects of Pesticides on Aquatic Organisms*, pp. 23-25, Paris, December 3-4, 1992, Institut Scientifique Roussel, Romain-ville, France.
175. *Kurelec, B.* (1993) Ekološki rizik, fobije i masmediji. *Socijalna ekologija* 2, 481-489.
176. *Kurelec, B.* (1993) Zablude intuitivne procjene ekološkog rizika. *Encycl. mod.* 41, 62-67.

177. *Koeman, J. H., Köhler-Günther, A., Kurelec, B., Riviere, J.L., Versteeg, D., and Walker, C.H.* (1993) Applications and objectives of biomarker research. In: *Biomarkers*, Eds.: D.B. Peakall and L.R. Shugart, NATO Series H: Cell Biology, Vol. 68, pp.:1-13, Springer-Verlag, Berlin-Heidelberg.
178. *Moore, M. N., Chipman, J. K., den Besten, P. J., Kurelec B., and Bergman, A.* (1993) Necessary developments in marine ecotoxicology: the future potential of the biomarker approach. *Sci. Total Environ.*, Supplement 1993. Part 2, 1767-1770.
179. *Kurelec, B.* (1994) Inhibition of multixenobiotic defence mechanism in aquatic organisms: Ecotoxic consequences. In "Use of Aquatic Invertebrates as Tools for Monitoring of Environmental Hazards", Ed.: W.E.G. Müller, pp. 139-148. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart-Jena-New York.
180. *Pivčević, B., Müller, W.E.G., and Kurelec, B.* (1994) Measurement of water pollutants with multixenobiotic resistance inhibiting properties. In "Use of Aquatic Invertebrates as Tools for Monitoring of Environmental Hazards", Ed.: W.E.G. Müller, pp. 129-137. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart-Jena-New York.
181. *Waldmann, P., Pivčević, B., Müller, W.E.G., Zahn, R. K., and Kurelec, B.* (1994) Increased genotoxicity of aminoanthracene by modulators of multixenobiotic resistance mechanism: Studies with the fresh water clam *Corbicula fluminea*. In: "Use of Aquatic Invertebrates as Tools for Monitoring of Environmental Hazards", Ed.: W. E. G. Müller, pp. 149-163. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart-Jena-New York.
182. *Zahn, R. K., Batel, R., Bihari, N., Hartmann, R., Heil, J., Kurelec, B., Müller, I., Müller, W.E.G., Reifferscheid, G., Vukmirović, M., Waldmann, P., and Zahn-Daimler, G.* (1994) Introduced techniques to evaluate genotoxicity. In "Use of Aquatic Invertebrates as Tools for Monitoring of Environmental Hazards", Ed.: W. E. G. Müller, pp. 49-61. Gustav Fisher Verlag, Stuttgart-Jena-New York.
183. *Kurelec, B., Pivčević, B., and Müller, W.E.G.* (1995) Determination of pollutants with multixenobiotic-resistance inhibiting properties. *Mar. Environ. Res.* 39, 261-265.
184. *Waldmann, P., Pivčević, B., Müller, W.E.G., Zahn, R.K., and Kurelec, B.* (1995). Increased genotoxicity of acetylaminofluorene by modulators of multixenobiotic resistance mechanism: studies with the fresh water clam *Corbicula fluminea*. *Mutat. Res.* 342, 113-123.
185. *Kurelec, B.* (1995) Reversion of multixenobiotic resistance mechanism in gills of a marine mussel *Mytilus galloprovincialis* by model- and environmental-inhibitors of P170-glycoprotein. *Aquatic Toxicol.* 33, 93-103.
186. *Kurelec, B., Lucić, D., Pivčević, B., and Krča, S.* (1995) Induction and reversion of multixenobiotic resistance in a marine snail *Monodonta turbinata*. *Mar. Biol.* 123, 305-312.

187. *Kurelec, B.* (1995) Inhibition of multixenobiotic resistance mechanism in aquatic organisms: Ecotoxic consequences. *Sci. Total Environ.* 171, 197-204.
188. *Mueller, W.E.G., Koziol, C., Kurelec, B., Dapper, J., Batel, R., and Rinkevich, B.* (1995) Combinatory effects of temperature stress and nonionic organic pollutants on stress protein (HSP70) gene expression in the freshwater sponge *Ephydatia fluviatilis*. *Environ. Toxicol. Chem.* 14, 1203-1208.
189. *De Flora, S., Bagnasco, M., Bennicelli, C., Camoirano, A., Bojnemirski, A., and Kurelec, B.* (1995) Biotransformation of genotoxic agents in marine sponges. Mechanisms and modulation. *Mutagenesis* 10, 357-364.
190. *Kurelec, B., Krča, S. and Lucić, D.* (1996) Expression of multixenobiotic resistance mechanism in a marine mussel *Mytilus galloprovincialis* as a biomarker of exposure to polluted environment. *Comp. Biochem. Physiol.* 113C, 283-289.
191. *Kurelec, B., Waldmann, P. and Zahn, R.K.* (1996) The modulation of protective effects of the multixenobiotic resistance mechanism in a clam *Corbicula fluminea*. *Mar. Environ. Res.* 42, 383-387.
192. *Mueller, W.E.G., Stefan, R., Rinkevich, B., Matranga, V. and Kurelec, B.* (1996) Multixenobiotic resistance mechanism in plasma membranes of cells from the marine sponge *Suberites domuncula*: Its potential application in assessment of environmental pollution. *Mar. Biol.* 125, 165-170.
193. *Kurelec, B., Smital, T. i Pivčević, B.* (1996) Iscrpak iz tropske alge unijete u Sredozemlje, *Caulerpa taxifolia*, preobraća istovremenu otpornost na lijekove (MDR) u kulturi stanica. Državni zavod za patente, Republika Hrvatska, Klasifikacijski broj: 381-03/96-01/0184; Urudžbeni broj: 559-03-96-01; Primljeno: 29. 01. 1996., 13,00 sati.
194. *Zahn, R.K., Kurelec, B., Batel, R., Bihari, N., Heil, J., Mueller, W.E.G., Reifferscheid, G., Stüber, J.J., Waldmann, P., and Zahn, G.* (1996) Field investigations of MFO-induction in freshwater and marine fishes: Beginnings of MFO-measurements and evaluation of acquired data. *Zeitschrift f. Angewandte Zoologie* 81, 11-41.
195. *Kurelec, B., Krča, S., and Lucić, D.* (1996) Ecological study of gas fields in the Northern Adriatic. 13. Toxicological tests on organisms. *Acta Adriat.* 37, 195-198.
196. *Smital, T., Pivčević, B. and Kurelec B.* (1996) Reversal of multidrug resistance by extract from a marine algae *Caulerpa taxifolia*. *Period. Biol.* 98, 165-171.
197. *Smital, T., and Kurelec, B.* (1997) The concentrations of inhibitors of multixenobiotic resistance mechanism in natural waters: The direct in vivo demonstration of their effect. *Environ. Toxicol. Chem.* 16, 2164-2170.
198. *Kurelec, B.* (1996) Monitoring strategies for toxicity assessment using biomarkers. In: *Alternative Bioassay Techniques Suitable for Monitoring Toxicity in the Black Sea Region*, pp. 100-109, Ed.: N. H. Ince. Proc. 1st Int. Workshop, 26-28 April 1995, Istanbul, Turkey. Bogazici University Printhouse, Istanbul, 1996.

199. *Kurelec, B.* (1997) A new type of hazardous chemicals: The chemosensitizers of multixenobiotic resistance. *Environ. Health Persp.* 105, 855-860.
200. *Britvić, S., Krča, S., Kurelec, B., Lucić, D., Pivčević, B., and Smital, T.* (1996) Functional and protein expression of multixenobiotic resistance mechanism in a marine mussel as a biomarker of exposure to polluted environments. MAP Technical Reports Series No. 103, UNEP, Athens, pp. 29-41.
201. *Smital, T. and Kurelec B.* (1997) The chemosensitizers of multixenobiotic resistance mechanism in aquatic invertebrates; A new class of pollutants. *Mutat. Res.* 399, 43-53.
202. *Kurelec B.* (1997) Pumping-out: The first-line defence to water pollution in aquatic organisms. *Toxicol. Ecotoxicol. News* 4,104-109.
203. *Kurelec, B., Britvić, S., Pivčević, B., and Smital, T.* (1998) Fragility of multixenobiotic resistance in aquatic organisms enhances the complexity of risk assessment. *Mar. Environ. Res.* 46(1-5):415-419.
204. *Smital, T., and Kurelec, B.* (1998) The activity of multixenobiotic resistance mechanism determined by rhodamine B - efflux method as a biomarker of exposure. *Mar. Environ. Res.* 46(1-5):443-447.
205. *Kurelec, B., Smital, T., Britvić, S., Pivčević, B., Krča, S., Jelaska, D., Balen, S., Sauerborn, R., and Mustajbegović, S.* (1997) Multixenobiotic resistance mechanism in aquatic organisms. *Period. Biol.* 98, 197-203.
206. *Schröder, H.C., Badria, F.A., Ayyad, S.N., Batel, R., Wiens, M., Hassanein, H.M.A., Kurelec, B. and Müller, W.E.G.* (1998) Inhibitory effects of toxin from the marine algae *Caulerpa taxifolia* and *Caulerpa racemosa* on multixenobiotic resistance in the marine sponge *Geodia cydonium*. *Environ. Toxicol. Pharmacol.* 5, 119-126.
207. *Kurelec, B.* (1998) Biomarkers and the ecological risk assessment paradigm. In: *Modern Aspects in Monitoring of Environmental Pollution in the Sea*. Ed.: Werner E. G. Müller, pp. 16-21. Akademie gemeinn(tziger Wissenschaften zu Erfurt, Erfurt, 1998.
208. *Müller, W.E.G., Steffen, R., and Kurelec B.* (1998) The multixenobiotic resistance mechanism in the marine sponge *Suberites domuncula*: Re-evaluation of environmental pollution by toxic compounds. In: *Modern Aspects in Monitoring of Environmental Pollution in the Sea*. Ed.: Werner E. G. Müller, pp. 129-138. Akademie gemeinn(tziger Wissenschaften zu Erfurt, Erfurt, 1998.
209. *Müller WEG., Riemer S., Kurelec B., Smodlaka N., Puskaric S., Jagic B., Müller-Niklas G., and Queric NV.* (1998) Chemosensitizers of the multixenobiotic resistance in amorphous aggregates (marine snow): etiology of mass killing on the benthos in the Northern Adriatic? *Environ. Toxicol. Pharmacol.* 6(4):229-238.
210. *Britvic S., and Kurelec B.* (1999) The effect of inhibitors of multixenobiotic resistance mechanism on the production of mutagens by *Dreissena polymorpha* in waters spiked with premutagens. *Aquat. Toxicol.* 47(2):107-116.

211. *Smital T., Sauerborn R., Pivcevic B., Krca S., and Kurelec B.* (2000) Interspecies differences in P-glycoprotein mediated activity of multixenobiotic resistance mechanism in several marine and freshwater invertebrates. *Comp. Biochem. Physiol. C-Pharmacol. Toxicol. Endocrinol.* 126(2):175-186.
212. *Krasko A., Kurelec B., Batel R., Muller IM., and Muller WEG.* (2001) Potential multidrug resistance gene POHL: An ecologically relevant indicator in marine sponges. *Environ. Toxicol. Chem.* 20(1):198-204.

NOTE:

This list of "publications" contains all papers relevant for author's scientific work. Regarding this reason in the given List are also some papers printed in "grey" journalism (WHO/ FAO/ UNEP/ US EPA), as well as some titles in Croatian.

SPOMENICA PREMINULIM AKADEMICIMA
SVEZAK 100

BRANKO KURELEC
1935. – 1999.

NAKLADNIK
HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

ZA NAKLADNIKA
ANDRIJA KAŠTELAN

TEHNIČKI UREDNIK
RANKO MUHEK

KOREKTOR
NENA BOGDANIĆ

NAKLADA
400 PRIMJERAKA

TISAK
Z i B

ISBN 953-154-494-8
ISSN 1330-0865

ISBN 953-154-494-8